

ПОВІДОМЛЕННЯ, РЕЦЕНЗІЇ

РЕЦЕНЗІЯ НА ПІДРУЧНИК “ХІРУРГІЯ” АВТОРСЬКОГО КОЛЕКТИВУ ЗА РЕДАКЦІЮ ЧЛ.-КОР. НАМН УКРАЇНИ, Д-РА МЕД. НАУК, ПРОФ. Л. Я. КОВАЛЬЧУКА

Сучасний стан соціально-економічного розвитку України потребує інтенсифікації діяльності вищої медичної освіти з відповідним рівнем підготовки медичних кадрів, формування лікарів–спеціалістів тієї чи іншої кваліфікації – на основі оптимальної системи навчання.

Однією з основних складових підготовки медичних кадрів є необхідність використання якісної сучасної навчальної книги, підручника та посібника нового типу, перш за все з урахуванням змін у принципах навчання.

Впровадження малоінвазивних діагностичних, лікувальних, рентгеноваскулярних, рентгенодоскопічних, пункційних операційних втручань під сонографічним і комп’ютерним контролем суттєво змінило підходи до вибору методів діагностики та лікування різної хірургічної патології. Новий поштовх отримав розвиток косметично-пластичної хірургії, телекомунікаційної хірургії, роботорадіохірургії. Тільки з цих позицій стало можливим видання підручника нового типу.

Підручник “Хірургія” обсягом 1050 сторінок складається із передмови, 11 розділів і списку літературних джерел. Підручник містить 996 рисунків, 57 таблиць, 111 рентгенологічних знімків, 36 томограм, 77 сонограм. Загальний тираж підручника складає 1000 примірників. У 9 розділах висвітлено питання клінічної хірургії. В доступній конкретній формі подано клінічну (хірургічну) анатомію і фізіологію органів, патофізіологічні та патанатомічні дані, симптоматику захворювань, варіанти клінічного перебігу, диференційну діагностику і тактику хірургічного лікування. Чітка структурованість викладу матеріалу сприяє патогенетичному підходу до розуміння й вирішення діагностичних і тактичних питань та лікування хірургічних захворювань. Довіру читача викликає багата ілюстрованість кожного з розділів підручника рентгенограмами, фотографіями, томограмами і рисунками власних клінічних спостережень; схеми хірургічних маніпуляцій та операційних втручань викладено в кольоровому форматі, що значно поглиблює інформативність.

У підручнику “Хірургія” висвітлено як найсучасніші методи діагностики та лікування хірургічних захворювань, так і технічні прийоми, які визнані золотим стандартом вітчизняної та світової хірургії. При викладі кожного розділу простежуються інноваційність,

сучасність, доказовість і новизна поданої інформації, системність та методична досконалість.

У підручнику кваліфіковано і професійно викладено всі хірургічні нозології.

Із 11 розділів підручника дев’ять присвячені питанням клінічної хірургії, а два розділи – питанням телемедицини в хірургії і роботорадіохірургії, що суттєво відрізняє дане видання від інших своєю новітністю і високотехнологічністю.

Перший розділ “Грудна хірургія”, що відповідає модулю № 2 структурованого плану підготовки з дисципліни “Хірургія” (лікувальна справа) “Торакальна, серцево-судинна, ендокринна хірургія”, висвітлює питання закритої травми грудної клітки, захворювань легень і плеври, трахеї та бронхів, стравоходу, середостіння і діафрагми. Виклад кожної нозології починається з анатомо-фізіологічних особливостей органів, адже травми, непроникні і проникні поранення грудної клітки, резекція ребер, операційні доступи

до органів грудної порожнини вимагають від лікаря детальних знань топографічної анатомії окремо взятої ділянки організму людини. В розділі представлено статистичні та динамічні показники дихальної функції легень, які можуть бути використані в клінічній практиці для оцінки вентиляційних властивостей легень. Відображено сучасні питання етіопатогенезу, патоморфології, класифікації, тактики і вибору методів лікування захворювань органів грудної клітки. У кольоровому форматі висвітлено відеоендоскопічні методи дослідження і лапароскопічні методи операційних втручань, схеми, етапи хірургічних операцій і маніпуляцій. Розділ ілюстровано 109 рисунками, 94 рентгенограмами і комп'ютерними томограмами із власних клінічних спостережень.

Другий розділ “Серцево-судинна хірургія”, який відповідає модулю № 2 структурованого плану підготовки з дисципліни “Хірургія” (лікувальна справа) “Торакальна, серцево-судинна, ендокринна хірургія”, представлений захворюваннями серця, артерій, вен і лімфатичної системи. Підрозділ “Серце” присвячений уродженим вадам серця, де детально розглянуто питання етіопатогенезу, клінічний перебіг та симптоматику, новітні підходи до консервативного та хірургічного лікування названої патології. Розкрито проблематику відкритої артеріальної протоки, дефекту аорто-легеневої протоки, загального артеріального стовбура, дефекту міжшлуночкової перегородки, дефекту міжпередсердної перегородки, аномального дренажу легеневих вен, відкритого атріовентрикулярного каналу, тетради Фалло, повної транспозиції аорти та легеневої артерії, атрезії тристулкового клапана, єдиного шлуночка серця, відходження аорти та легеневої артерії від правого шлуночка, синдрому гіпоплазії лівих відділів серця, коарктації аорти, ізольованого стенозу легеневої артерії. В розділі описано новий метод радикальної корекції тетради Фалло черезпередсердним доступом, обґрунтовано нові підходи в тактиці хірургічного лікування атріовентрикулярного септального дефекту, в тому числі і в дітей із синдромом Дауна. Висвітлено нові підходи в тактиці хірургії подвійного відходження магістральних судин від правого шлуночка серця, хірургічне лікування дефекту міжшлуночкової перегородки, ускладненого високою легеневою гіпертензією, методом “подвійної заплати”. Викладено нові операційні доступи при кардіохірургічних операціях із застосуванням міні-інвазивних кардіохірургічних технологій та ендovasкулярні методи хірургічного лікування уроджених вад серця (стентування коарктації аорти, закриття септальних дефектів оклюдерами). При вик-

ладі матеріалу, присвяченого ішемічній хворобі серця та порушенням серцевого ритму, подано сучасні погляди щодо етіології та патогенезу, класифікації, клінічного перебігу та симптоматики, новітніх методів діагностики, хірургічного лікування та профілактики ішемічної хвороби серця і порушень серцевого ритму. Вдало підібрано кольорові ілюстрації, використано власний клінічний, науковий досвід та досвід практичного обміну з провідними серцево-судинними клініками Європи та США.

Виклад анатомії і фізіологічних параметрів серця в нормі і при зазначених захворюваннях буде інформативним для лікарів різного фаху для ранньої діагностики захворювань та лікування в спеціалізованих центрах. Підрозділ ілюстрований 45 рисунками та 39 рентгенограмами.

Підрозділ 2.2 “Артерії” відповідає модулю № 2 “Трудна, серцево-судинна, ендокринна хірургія”. Присвячений облітеруючим захворюванням нижніх кінцівок, абдомінальному ішемічному синдрому, патології екстракраніальних артерій, тромбозам та емболіям магістральних артерій, пошкодженню судин та ендovasкулярній хірургії. З кожної нозології детально розглянуто питання етіопатогенезу, патоморфології, клінічний перебіг та симптоматику, описано новітні підходи до консервативного та хірургічного лікування названої патології. У підтемі “Облітеруючий атеросклероз нижніх кінцівок” висвітлено нові підходи та ілюстровано виклад проведення реконструктивних операційних втручань: аортобіфemorального шунтування з приводу синдрому Леріша, ендартеректомії зі стегової артерії, стегово-підколінного автовенозного шунтування, виконання реваскуляризуючої остеотрепанції, резекції аневризми черевного відділу аорти. У тактиці ведення пацієнтів із патологією екстракраніальних артерій викладено новітні світові підходи до проведення операційних втручань та ліквідації ішемії мозку. При розгляді тромбозів, емболій магістральних судин, пошкодження судин висвітлено новітню диференційну діагностику різних видів гострої артеріальної непрохідності і сучасне хірургічне лікування гострої артеріальної непрохідності та ушкодження судин. Представлена ендovasкулярна хірургія належить до новітніх методів лікування у клінічній медицині та посідає чільне місце в корекції судинної патології; у підручнику описано виконання черезшкірної внутрішньосудинної ангіопластики та ендovasкулярного протезування аневризми черевного відділу аорти. У розділі подано власний ілюстративний матеріал і новітні розробки Віденського медичного університету.

У підрозділі “Вени”, який відповідає модулю № 2 “Трудна, серцево-судинна, ендокринна хірургія”, висвітлюються питання варикозної хвороби нижніх кінцівок, венонних тромбозів, посттромбофлебійного синдрому нижніх кінцівок та тромбоемболії легеневої артерії. Розглядається питання ендоскопічної дисекції перфорантних вен, яка є альтернативою традиційним методам лікування варикозної хвороби і з кожним роком набуває все більшої популярності. Висвітлено основні новітні підходи до лікування тромбозів глибоких вен, нижньої та верхньої порожнистої вени, тромбоемболії легеневої артерії, сучасні рекомендації щодо профілактики ТЕЛА згідно з консенсусом ангіокардіохірургів України.

Заслуговує інтересу читача підрозділ “Лімфатична система”, де представлено клінічну анатомію та фізіологію грудної протоки, функції лімфатичної системи при різних захворюваннях, що дозволило застосувати нові методи лікування – ендолімфатичну антибіотикотерапію, лазерну й ультрафіолетову автолімфотерапію.

У підрозділі “Мікрохірургічні технології” викладено відновну мікрохірургію тяжких ушкоджень кінцівок, автотрансплантацію складних тканинних комплексів, реконструктивну хірургію лімфатичних судин (лімфодульовенозний анастомоз) з використанням оптичного збільшення (операційний мікроскоп, мікрохірургічні інструменти, надтонкий шовний матеріал), що передбачає застосування високоточної хірургічної техніки.

П’ятий розділ “Проктологія” відповідає модулю № 1 (змістовий модуль “Хірургічна гастроентерологія та проктологія”) та № 4 (“Симптоми та синдроми в хірургії”) структурованого плану підготовки з дисципліни “Хірургія” і включає в себе всі основні нозологічні одиниці захворювань прямої кишки та параректального простору згідно з міністерською програмою навчання для студентів четвертого й шостого курсів.

Широко представлено як класичні, так і сучасні новітні технології та методики хірургічного лікування проктологічних захворювань.

Кожна окрема нозологія супроводжується малюнками-схемами, які відображають анатомічні, етіопатогенетичні, клінічні, рентгенологічні критерії, що визначають особливості класифікації, а власні інтраопераційні фотографії дозволяють читачеві уявити кожну операційну ситуацію зокрема та зрозуміти тактику подальшого підходу до хірургічного лікування даної патології.

У шостому розділі “Хірургія ендокринних залоз” йдеться про патологію гіпофіза, щитоподібної залоз,

прищитоподібних залоз, загруднинної та надниркових залоз, пухлини розсіяної (дифузної) ендокринної системи й хірургічні ускладнення цукрового діабету. Відповідає модулям № 2 (“Торакальна, серцево-судинна, ендокринна хірургія”) і № 4 (“Симптоми та синдроми в хірургії”), що викладають на п’ятому та шостому курсах з дисципліни “Хірургія”.

Описано патологію гіпофіза та щитоподібної залози, функціональні й органічні відхилення з боку щитоподібної залози, діагностичну та лікувальну програму, включаючи злоякісні форми. Екстрафасціальні методики операційного лікування з застосуванням мікрохірургічної техніки, які широко використовує вся світова хірургічна ендокринна спільнота, поетапно відображено в тексті та власних рисунках, що значно розширює коло читачів даного підручника.

Подано захворювання прищитоподібних залоз та патологію загруднинної залози, які зустрічаються значно рідше, а також міастенічні кризи та надання допомоги при них, що використовуватимуть не тільки хірурги, а й невропатологи та сімейні лікарі; описано захворювання надниркових залоз, що включає альдостероми (синдром Конна), синдром і хворобу Іценка–Кушинга, феохромоцитому, андростерому, кортикостероми і гормонально неактивні пухлини надниркових залоз. Викладено методи класичних і лапароскопічних операційних втручань та особливості анестезіологічного забезпечення.

Розділ “Хірургія живота” повністю відображає модуль “Абдомінальна хірургія” і відповідні змістові модулі (“Ургентна абдомінальна хірургія, хірургічна гастроентерологія та проктологія”). Особливістю даного розділу є органне відображення анатомо-фізіологічних, патоморфологічних, клінічних особливостей перебігу хронічних і гострих захворювань органів черевної порожнини. Із сучасних позицій викладено методи діагностики, диференційну діагностику, варіанти клінічного перебігу ускладнень виразкової хвороби, гострого апендициту, гострої непрохідності тонкої і товстої кишок, хвороби Крона, неспецифічного виразкового коліту, захворювань печінки та позапечінкових ходів, підшлункової залози, селезінки, ушкоджень органів черевної порожнини. Викладено традиційні та міні-інвазивні відеоендоскопічні і лапароскопічні операційні втручання при даній патології.

Висвітлення питань трансплантології органів, основ косметично-пластичної хірургії, телемедицини в хірургії, роботорадіохірургії, системи “Кіберніж”, рентгеноваскулярних, рентгеноендоскопічних, міні-інвазивних операційних втручань під контролем сонографії і комп’ютерної томографії, з’єднання живих тканин

за допомогою електричного струму, апаратів волоконної оптики, променів лазера при різних хірургічних захворюваннях докорінно відрізняє даний підручник від існуючих підручників хірургічного спрямування.

Новітність викладу матеріалу розділу полягає в поданні сучасних поглядів на патогенез виразкової хвороби та її ускладнень, застосуванні ендоскопічних методів гемостазу, ендоскопічного моніторингу, в розробці та впровадженні в клінічну практику авторами книги нових методик органозберігаючих і лапароскопічних операційних втручань на шлунку і дванадцятипалій кишці. У доступній лаконічній формі описано хвороби оперованого шлунка, методи діагностики, консервативного та операційного лікування.

Підручник “Хірургія” придбали майже всі бібліотеки вищих медичних навчальних закладів України.

Опитування студентів та професорсько-викладацького складу медичних університетів показало, що дане видання забезпечує цілеспрямовану, якісну підготовку студентів до державної практично-орієнтованої атестації.

Зміст підручника відповідає програмам “Хірургічні хвороби” для студентів відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики випускників вищих медичних навчальних закладів України – Державного стандарту вищої медичної освіти 1101 “Медицина” та лікарів-інтернів “Хірургія”, затверджених МОЗ України.

Постановою № 25 від 28.12.2011 року президія НАМН України ректору Л. Я. Ковальчуку за підручник “Хірургія” присудила академічну премію з клінічної медицини 2010 року.

*Ігор Герич,
доктор медичних наук, професор,
завідувач кафедри хірургії № 1
Львівського національного медичного
університету імені Данила Галицького*